

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรในส่วนของเกษตรกรในการศึกษาคั้งนี้คือเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในอำเภอต่างๆ ทั้งหมด 6 อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีจำนวน 1,364 ครัวเรือน (ณ สิ้นปี 2557) จากฐานข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี แบ่งเป็นอำเภอเมือง 585 ครัวเรือน อำเภอบางกรวย 191 ครัวเรือน อำเภอบางใหญ่ 200 ครัวเรือน อำเภอปากเกร็ด 347 ครัวเรือน อำเภอบางบัวทอง 30 ครัวเรือน และอำเภอไทรน้อย 11 ครัวเรือน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาคั้งนี้ใช้ตามเกณฑ์ของ Krejcie and Morgan ที่มีค่าความเชื่อมั่นในการเป็นตัวแทนของประชากร 95% โดยจำนวนประชากร 1,400 จะใช้กลุ่มตัวอย่าง 302 ราย แต่ได้เก็บจริงจำนวน 309 ราย และในการสุ่มตัวอย่งนี้จะพิจารณาสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยพิจารณาเป็นสัดส่วนกับจำนวนครัวเรือนเกษตรกรในแต่ละอำเภอ สำหรับอำเภอบางบัวทองและไทรน้อยมีจำนวนตัวอย่างค่อนข้างน้อยทำให้การวิเคราะห์ทำได้ยากจึงได้ใช้วิธีรวมเกษตรกรของอำเภอบางบัวทองและไทรน้อยเข้าด้วยกัน หลังจากนั้นจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภออย่างง่าย (simple random sampling) ตามจำนวนตัวอย่างตามเกณฑ์ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ทางสถิติต่างๆ รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร	จำนวนครัวเรือน	ตัวอย่างตามเกณฑ์	ตัวอย่างที่เก็บจริง
เกษตรกรในอำเภอเมือง	585	129	132
เกษตรกรในอำเภอบางกรวย	191	42	43
เกษตรกรในอำเภอบางใหญ่	200	44	45
เกษตรกรในอำเภอบางบัวทอง	30	7	10
เกษตรกรในอำเภอไทรน้อย	11	3	
เกษตรกรในอำเภอปากเกร็ด	347	77	79
	1,364	302	309

3.1.3 ประชากรในส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

ประชากรในส่วนนี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน นักวิชาการ โดยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงกับผู้ที่สามารถให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนจากสำนักงานเกษตรจังหวัด และอำเภอเมืองนนทบุรี ประชาชนชาวบ้าน นักวิชาการ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การประชุมสนทนากลุ่มย่อย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในพื้นที่การศึกษา ทั้งเกษตรกร เจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กร/หน่วยงานทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่เกี่ยวข้อง

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจาก

1) ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตำรา เอกสารทางวิชาการ และอินเทอร์เน็ต

2) ข้อมูลปฐมภูมิที่เก็บจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

(1) การเก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะใช้แบบสอบถาม โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยที่คณะนักวิจัยได้อบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถามก่อนไปสอบถามเกษตรกร โดยข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการถือครองพื้นที่ปลูกทุเรียน ระยะเวลาการปลูกทุเรียน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของเกษตรกร

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและการตลาดทุเรียนนนท์ ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูก วิธีการขายผลผลิต การกั๊ยมมาเพื่อการผลิต ปัญหาการผลิตและการตลาดทุเรียน การส่งเสริมจากภาครัฐ การมองแนวโน้มในอนาคตของการปลูกทุเรียนของชาวสวนผู้ตอบ เป็นต้น เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในข้อ 1 คือ วิเคราะห์ความต้องการของเกษตรกร สถานการณ์/ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ปลูกทุเรียนและแนวโน้ม

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการคุ้มครองพื้นที่การปลูกทุเรียนจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ การถามความคิดเห็นถึงสาเหตุที่ทำให้สวนทุเรียนนนท์ลดลงกว่าในอดีต

ปัจจัยที่จะทำให้เกษตรกรยังคงอนุรักษ์พื้นที่ปลูกทุเรียนต่อไป การประกาศคุ้มครองพื้นที่ปลูกทุเรียนนนท์ให้มีการเปลี่ยนแปลงไปใช้เป็นที่ประเภทอื่นๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ ของเกษตรกรผู้ตอบเป็นต้น

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้งในข้อ 1) ข้อ 2) และ ข้อ 3)

รายละเอียดของแบบสอบถามเกษตรกรปลูกทุเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างปรากฏในภาคผนวก

(2) การเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทุเรียน ประชาชนผู้ชาวบ้านด้านทุเรียนในกลุ่มนี้จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยคณะนักวิจัยประเด็นที่สัมภาษณ์ ได้แก่

1. สถานการณ์การปลูกทุเรียนนนท์
2. ความคิดเห็นในการคุ้มครองพื้นที่ปลูกทุเรียนนนท์
3. วิธีการในการคุ้มครองพื้นที่ปลูกทุเรียนนนท์
4. บทบาทของภาคส่วนต่างๆ ในการคุ้มครองพื้นที่ปลูกทุเรียนนนท์
5. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการคุ้มครองพื้นที่ปลูกทุเรียนนนท์

รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ปรากฏในภาคผนวก

(3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มเกษตรกรเจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กร/หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ จำนวน 20 ราย

โดยมีการตั้งประเด็นสนทนาสำคัญๆ ได้แก่

- นักวิจัยนำผลการศึกษาเบื้องต้นที่ได้จากแบบสอบถามเกษตรกรและแบบสัมภาษณ์ นำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อขอความคิดเห็นหรือข้อวิเคราะห์ของผู้เข้าร่วมประชุมในแต่ละท่าน
- ประเด็นจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการอนุรักษ์พื้นที่การปลูกทุเรียน
- ประเด็นข้อคิดเห็น ด้านนโยบาย/มาตรการรัฐหรือประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พื้นที่การปลูกทุเรียน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ ใช้ค่าสถิติเบื้องต้นเป็นสถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ปัญหา โดยจากข้อมูลสถิติทั้งหมดที่ได้จะนำมาประมวลผลการวิเคราะห์หาค่าสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำมาวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้การวิเคราะห์ SWOT และใช้วิธีวิเคราะห์แบบ scenario analysis

โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ ดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
- 2) จัดทำแบบสอบถามเกษตรกร และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้อง นำไปทดสอบก่อนการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง (pre-test)
- 3) คณะวิจัยและผู้ช่วยวิจัยเข้าไปในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดนนทบุรี เมื่อสอบถามเกษตรกรโดยการสุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภออย่างง่าย (simple random sampling)
- 4) คณะวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ ประชาชนชาวบ้านทางด้านทุเรียน ข้าราชการในพื้นที่ เช่น เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งนักวิชาการที่ศึกษาด้านทุเรียน
- 5) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลวิเคราะห์หาค่าสถิติ และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาประมวลผลวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพ
- 6) นำผลที่ได้มาจัดทำการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานราชการ เกษตรกรที่เป็นผู้รู้ (ผู้เชี่ยวชาญ) นักวิชาการ ประมาณ 20 คน เพื่อสอบถามผลที่ได้กับข้อคิดเห็นของที่ประชุม
- 7) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดโดยใช้การวิเคราะห์หาจุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาส (SWOT Analysis) ของการคุ้มครองพื้นที่เพาะปลูกทุเรียนจังหวัดนนทบุรี รวมทั้งการวิเคราะห์แบบ scenario analysis โดยการ
 - 1) กำหนดปัญหาและขอบเขตของสถานการณ์พื้นที่ปลูกทุเรียนมีแนวโน้มลดลงในพื้นที่อำเภอต่างๆ ของจังหวัดนนทบุรี
 - 2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ ทั้งข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่ตามหน่วยงานองค์กรต่างๆ ข้อมูลจากแบบสอบถามเกษตรกร แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนชาวบ้าน นักวิชาการ และผลการสนทนากลุ่มย่อย
 - 3) วิเคราะห์แนวโน้มที่สำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นพลังผลักดันให้เกิดสถานการณ์พื้นที่ปลูกทุเรียนที่ลดลงในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต โดยพิจารณาจาก
 - ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่
 - เงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่กระทบต่อพื้นที่
 - โครงสร้างแนวโน้มด้านประชากรศาสตร์ เช่น อายุ ครอบครัวยุคของเกษตรกร ซึ่งมีผลต่ออาชีพในอนาคต
 - ปัจจัยทางด้านสังคม เช่น ทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ค่านิยม/ความภูมิใจในอาชีพ วิถีชีวิตของเกษตรกร